

# Józef Dębiński

---

## "Szkice biograficzne wojennego pokolenia lekarzy toruńskich 1939-1945", Marian Łysiak, Toruń 2001 : [recenzja]

---

Studia Włocławskie 7, 474-475

---

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w kulturę narodową oraz regionalną i tworzenie się harcerskiego stylu życia. Ta cenna publikacja wzbudzi zapewne zainteresowanie wielu regionalistów, a także osób niezwiązanych zawodowo z historią.

*Ks. Józef Dębiński*

**Marian Łysiak, *Szkie biograficzne wojennego pokolenia lekarzy toruńskich 1939-1945*, Toruń : Wyd. A. Marszałek 2001, 194 s.**

W opracowaniu tym M. Łysiak postawił sobie za cel prezentację szkiców biograficznych lekarzy toruńskich, a szczególnie ich udział w odbudowie państwowości polskiej w okresie II Rzeczypospolitej, ich wkład w organizację służby zdrowia w tym mieście oraz ich losy w czasie II wojny światowej. Autor zwrócił uwagę na patriotyzm wielu toruńskich lekarzy, którzy uczestniczyli w ruchu oporu, aż do oddania życia włącznie. Wielu spośród nich legitymowało się pochodzeniem inteligentnym, a nawet szlacheckim, choć byli też tacy, którzy pochodzili ze środowiska chłopskiego. Znamienne, że większość z nich kończyła polskie uniwersytety, jak: w Poznaniu, Krakowie, Warszawie, ale niektórzy w Berlinie, Wrocławiu, Gryfii, Królewcu, Petersburgu, Charkowie czy Moskwie.

Praca została przygotowana w oparciu o materiały pochodzące z prywatnych zbiorów archiwalnych, udostępnionych przez rodziny opisywanych osób, z archiwów kościelnych, obozowych, uniwersyteckich, ale również w oparciu o różnego rodzaju opracowania i literaturę pomocniczą.

Szkie ten składa się ze wstępu i czterech rozdziałów, ujętych w układzie problemowym, konstrukcja więc nie budzi większych zastrzeżeń. Brak jest zakończenia i indeksu osób oraz miejscowości. Jest za to wykaz skrótów i spis lekarzy na dzień 31 grudnia 1937 r. Cennym elementem są streszczenia w języku angielskim i niemieckim.

Wstęp wydaje się być nieproporcjonalny w stosunku do całości pracy i jest dość chaotyczny, nie mówiąc już o pewnych błędach rzeczowych (s. 8) czy składniowych.

Pierwszy rozdział dotyczy tych lekarzy, którzy z chwilą wybuchu II wojny pozostali w Toruniu. Należą do nich: Jan Betlejewski, Wanda Błęńska, Anna Maria Dydyńska-Paszkowska, Bernard Hinz, Zofia Kordylewska, Stefan Myszka, Emil Swinarski, Wacław Wrembel i Bernard Zapałowski. Niektórzy z nich zostali osadzeni w obozach, jak np. Anna Maria Dydyńska-Paszkowska, Zofia Kordylewska, Stefan Myszka, inni – pracując w konspiracji – przedostali się na Zachód, np. Wanda Błęńska, jeszcze inni do końca służyli miejscowej ludności.

W drugim rozdziale autor omawia ofiary wojny. Aż dziewięciu spośród niewielkiej przecież grupy lekarzy toruńskich oddało życie w obozach koncentracyjnych lub zaraz po ich opuszczeniu. Należą do nich: Paweł Chojnacki, Józef Czyżak, Antoni Dębski, Jan Antoni Korczakowski, Tadeusz Orzechowski, Jan Pęski, Kazimierz Tarnowski, Władysław Trzaska i Władysław Izidor Woysyn-Antoniewicz.

Trzeci rozdział autor poświęca lekarzom przebywającym w obozach koncentracyjnych i jenieckich w Łodzi, Kutnie, Żaganiu, Sachsenhausen, Potulicach, Alten-Grabow, Grossenheim, Zeithain w Saksonii oraz Hadamar, Bitburg, Stuttgart, Bremie i Dachau. Wśród nich wymienia: Władysława Balewskiego, Stefana Bogusławskiego, Leona Konkolewskiego, Jana Kumelowskiego, Marcelego Łukowicza, Mieczysława Mielżyńskiego, Mariana Mroczkowskiego, Jana Kantego Raszkie, Stanisława Witolda Romana, Józefa Skowrońskiego, Eugeniusza Turyna i Stefana Władysława Smoleńskiego.

Ostatni rozdział pracy dotyczy lekarzy ściganych przez okupanta. Należą do nich: Tamara Berdziejew, Henryk Chyrczakowski, Zdzisław Dandelski, Wieńczyśław Doński, Władysław Franciszek Goławski, Maria Felicja Jachimowska, Bogdan Jasiński, Wojciech Jedlina Jacobson, Bogumił Krippendorf, Tymoteusz Marian Napiórkowski, Leon Olszewski, Stanisław Zmysłony, Zenon Ziółkowski i Marian Franciszek Żurawski.

Doceniając ogrom podjętej przez autora pracy, trzeba zauważyć, że „środowisko lekarskie należy do tych grup społecznych, które zawsze wzbudzają zainteresowanie. Cóż dopiero, gdy chodzi o generację lekarzy, których profesja, sama przez się wystarczająco dramatyczna (o czym świadczy chociażby ilość seriali telewizyjnych, których bohaterami są lekarze), została dodatkowo udratyzowana przez «wielką historię»” (Jerzy Serczyk).

Nie ulega jednak wątpliwości, że praca toruńskiego lekarza Mariana Łysiaka jest ważnym przyczynkiem do dziejów polskiej medycyny okresu II wojny światowej i godna jest zainteresowania szerokiej rzeszy czytelników, zwłaszcza tych, którym bliska jest historia miasta i okolicy.

*Ks. Józef Dębiński*

### **Nowa publikacja o kościółku Św. Witalisa we Włocławku\***

Po opublikowanej w 2001 r. *Historii Placu Katedralnego we Włocławku* Stowarzyszenie Kolekcjonerów Dziedzictwa Kulturowego Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej oddaje do rąk miłośników zabytków książkę pt. *Historia kościoła pw. św. Witalisa we Włocławku*, „najstarszej, gotyckiej, budowli miasta Włocławka”. Publikacja, oprócz tekstów wstępnych (wśród nich m.in. skrótowy szkic dziejów Włocławka), zawiera omówienie następujących zagadnień: *Historia kościoła św. Witalisa, Szpital katedralny św. Witalisa, Prace restauracyjne w kościele, Cechy architektoniczne kościoła, Zabytki ruchome we wnętrzu kościoła, Dobroczynicy kościoła, Nabożeństwa w kościele pw. św. Witalisa*. Całości dopełnia kalendarium, katalog zamieszczonych ilustracji i bibliografia.

Publikacja została opracowana na podstawie dotychczasowych publikacji o tym obiekcie, nie wnosi nowych ustaleń w tym względzie. Nowy jest układ treści.